

Valsts programma bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2025. gadam

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 62. panta otrā daļa paredz, ka Labklājības ministrija (turpmāk – ministrija) izstrādā un labklājības ministrs apstiprina ikgadējo valsts programmu bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai (turpmāk – valsts programma).

Valsts programma ir īstermiņa politikas plānošanas dokuments, kura mērķis ir sekmēt bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanu, kā arī īstenot mērķtiecīgus uz bērnu tiesību aizsardzību un nodrošināšanu vērstus pasākumus.

Valsts programmā ietvertu pasākumu īstenošanu nodrošina ministrija un Bērnu aizsardzības centrs (turpmāk – centrs) šādā apjomā:

- 1) ministrija nodrošina un administrē valsts programmas 2.1.1., 2.1.2., 2.1.4., 2.1.5., 2.1.8. un 2.2.5. apakšnodaļā noteiktos pasākumus;
- 2) centrs nodrošina un administrē valsts programmas 1. nodaļā, 2.1.3., 2.1.6., 2.1.7., 2.2.1., 2.2.2., 2.2.3., 2.2.4., 2.2.6. un 2.2.7. apakšnodaļā noteiktos pasākumus.

1. Centra Krīzes intervences komandas palīdzības nodrošināšana akūtos krīzes gadījumos

Centra Krīzes intervences komanda (turpmāk – krīzes komanda) iesaistās smagu krīzes situāciju risināšanā. Visbiežāk krīzes komandas speciālisti sniedz psiholoģisku palīdzību un atbalstu gadījumos, kas saistīti ar bērna nāvi, piemēram, suicīds, ceļu satiksmes negadījumi, noslīkšana, nāve pēc ilgstošas saslimšanas. Krīzes komandas palīdzība nereti nepieciešama ne tikai citiem bērniem un personām bērna izglītības iestādē, bet arī ģimenei – vecākiem, citiem radniekiem vai ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu aprūpētājiem. Aizvien daudzos gadījumos pašvaldību izglītības iestādēs nav pieejama profesionāla atbalsta saņemšanas iespēja krīzes situācijā – tas saistīts ar kvalificētu krīzes situāciju vadības speciālistu trūkumu, kā arī izglītības iestādes personāla ciešo emocionālo sasaisti ar cietušo vai mirušo audzēkni, kas traucē atpazīt gan savas, gan apkārtējo krīzes pazīmes, jo īpaši, ja situācijā ir iesaistīti daudzi krīzē cietušie, aculiecinieki un tuvinieki.

2024. gadā krīzes komanda sniedza palīdzību un metodisko atbalstu kopumā 17 krīzes situācijas gadījumos, nodrošinot operatīvu psihoemocionālu atbalstu klātienē. Izbraukumos psiholoģiskā palīdzība nodrošināta 165 bērniem, 85 pedagogiem un speciālistiem un 11 ģimenes locekļiem.

Ņemot vērā krīzes komandas speciālistu gūto darba pieredzi, darbā ir izmantotas ne tikai pirmās psiholoģiskās palīdzības nodrošināšanas krīzes situācijās metodes, bet arī citas palīdzības formas. 2024. gadā bērniem un ģimenes locekļiem sniegtas 10 atkārtotas klātienē individuālās psiholoģiskās

konsultācijas un nodrošinātas 19 izglītojoša rakstura konsultācijas speciālistiem, kuri saskārušies ar krīzes situācijas vadīšanu, kā arī gadījumos, kad novērojamas smagas krīzes pazīmes un lai mazinātu pēctraumas stresa sindroma izraisītās sekas un cietušais saņemtu profesionālu palīdzību ilgtermiņā, ir veikti atkārtoti krīzes komandas izbraukumi.

Krīzes komandas darbības kvalitatīvai nodrošināšanai 2025.gadā nepieciešami papildu līdzekļi, paredzot nodrošināt krīzes komandas speciālistu supervīzijas, komandējuma izdevumus, sakaru pakalpojumus krīzes situācijas darba koordinēšanai 24 stundas diennaktī, krīzes komandas speciālistu kvalifikācijas paaugstināšanu un pēc smagiem traumatiskiem notikumiem individuālas konsultācijas iesaistītajiem psihologiem.

Finansējums – 8 000 euro

Rezultāts:

- 1) 15 gadījumos sniegta operatīva un profesionāla palīdzība un atbalsts krīzes situācijā bērniem, vecākiem, izglītības iestāžu darbiniekiem, nodrošinot palīdzības saņemšanu iestādēs, kurās uzturas bērni, un ģimenēs;
- 2) atviegloti krīzes simptomi, stabilizēts cietušo un aculiecinieku emocionālais stāvoklis, kā arī nepieciešamības gadījumā nodrošināta atkārtota palīdzības sniegšana krīzes situācijā cietušajiem;
- 3) nodrošinātas bezmaksas psiholoģiskās klātienēs konsultācijas krīzes situācijā iesaistītajiem bērniem;
- 4) nodrošināta iespēja saņemt psiholoģiskas konsultācijas pa bezmaksas Bērnu un pusaudžu uzticības tālruni 116111, e-konsultāciju veidā vai tiešsaistē bērniem un speciālistiem, kuri ir saskārušies ar krīzes gadījumu vadīšanu;
- 5) sniegti ieteikumi krīzes situācijas vadīšanā iesaistītajām personām turpmākai darbībai situācijas uzlabošanai.

2. Informatīvie pasākumi bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai

Mērķis: veicināt bērnam labvēlīgas vides veidošanos, īstenojot informatīvus un izglītojošus pasākumus sabiedrības izpratnes veicināšanai, stiprinot bērnu tiesību aizsardzībā iesaistīto speciālistu zināšanas un prasmes, kā arī sekmējot pašu bērnu un jauniešu līdziesaisti viņiem paredzētā atbalsta veidošanā.

Uzdevumi:

- 1) īstenot informatīvus pasākumus izglītības iestāžu speciālistiem izpratnes veicināšanai un stereotipu mazināšanai adopcijas un ārpusģimenes aprūpes jomā;
- 2) īstenot informatīvu kampaņu ārpusģimenes aprūpes jomā, īpaši akcentējot viesģimenes lomu un ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu destigmatizāciju, lai veicinātu sabiedrības izpratni, iesaisti, atbalstu un pozitīvu attieksmi pret bērniem, kuri dažādu iemeslu dēļ ir nonākuši ārpusģimenes aprūpē;
- 3) īstenot informatīvās kampaņas par bērnu drošību, mazinot traumatismu;

- 4) organizēt diskusiju un īstenot izpratni veicinošus pasākumus ar dzimumu saistītas vardarbības un vardarbības ģimenē novēršanai;
- 5) organizēt informatīvus pasākumus zēniem un vīriešiem par negatīviem ar dzimumu saistītiem stereotipiem, to ietekmi un vīriešu un sieviešu vienlīdzīgām iespējām un tiesībām sabiedrībā;
- 6) īstenot centra uzticības tālruņa sociālo kampaņu;
- 7) organizēt Starptautiskajai bērnu aizsardzības dienai veltītu pasākumu;
- 8) īstenot informatīvi izglītojošus pasākumus ģimenes vērtību stiprināšanai;
- 9) organizēt izglītojošus pasākumus, seminārus un mācības bērnu tiesību aizsardzībā iesaistīto speciālistu prasmju un zināšanu pilnveidei;
- 10) īstenot pasākumus bērnu un jauniešu līdziesaistes veicināšanai tiem būtisku jautājumu izlemšanā.

2.1. Sabiedrības informēšanas kampaņa “Palīdzi bērnam izaugt!”

Apvienoto Nāciju Organizācijas komitejas rekomendācijās par Latvijas ziņojumu par bērnu stāvokli valstī ir izteiktas bažas par augstajiem bērnu mirstības rādītājiem ārēju cēloņu, piemēram, pašnāvības, noslīkšanas un ceļu satiksmes negadījumu, ietekmē. Vienlaikus ir arī ieteikts veikt papildu darbības, lai samazinātu bērnu mirstību ārēju cēloņu ietekmē, īpaši akcentējot nepieciešamību pastiprināt izpratnes veicināšanas un izglītošanas kampaņas. Vecāki un ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu aprūpētāji ir viena no tām auditorijām, kas vistiešākajā veidā nodrošina bērna pamatvajadzības, tostarp – fizisko un emocionālo drošību. Līdz ar to, uzrunājot šo auditoriju, iespējama pozitīva iedarbība uz ģimeņu un bērnu paradumu maiņu, aktualizējot jautājumu bērnu drošības jautājumu, bērnu tiesību ievērošanu un līdziesaisti. Ne mazāka nozīme bērnu drošības nodrošināšanā ir arī sabiedrībai – līdzpilvēkiem, kuri riska situācijā var atrasties līdzās un pasargāt bērnus no pārgalvīgas rīcības un tās sekām.

Sabiedrības informēšanas kampaņa “Palīdzi bērnam izaugt!” sastāv no vairākiem pasākumiem, kas ir vērsti uz ģimenēm ar bērniem svarīgu jautājumu risināšanu, piemēram, bērna drošību un traumatisma mazināšanu, dažādu bērnu tiesību aizsardzībā iesaistīto speciālistu zināšanu un prasmju pilnveidi, stereotipu mazināšanu par ārpusģimenes aprūpi, izpratnes par ģimeni kā vērtību veicināšanu sabiedrībā.

Vienlaikus nepieciešams turpināt izglītot un veicināt sabiedrības izpratni par sieviešu un vīriešu vienlīdzīgām tiesībām un iespējām, par vīriešu psihoemocionālo labklājību, kā arī par cieņpilnu attiecību veidošanu ģimenē, kas balstās izpratnē par sieviešu un vīriešu līdztiesīgām tiesībām un iespējām, kā arī par vardarbības ģimenē negatīvo ietekmi uz personu psihoemocionālo labklājību. Tāpat ir nepieciešams turpināt stiprināt ģimenes vērtības un sabiedrības izpratni par ģimenēm un bērniem kā vērtību, mazinot dažādus ar bērnu audzināšanu saistītus stereotipus un popularizējot darba un ģimenes dzīves līdzsvarošanu.

2.1.1. Informatīvi pasākumi izglītības iestāžu speciālistiem izpratnes veicināšanai un stereotipu mazināšanai adopcijas un ārpusģimenes aprūpes jomā

2024. gadā ministrija īstenoja informatīvu kampaņu par adoptētā bērna identitāti, kuras ietvaros aktualizējās jautājums par to, cik svarīgi ir adoptētajiem vai ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem zināt par savu izcelsmi un bioloģisko ģimeni. Nereti adoptētāji un bērnu ārpusģimenes aprūpes nodrošinātāji to nestāsta, jo baidās no sabiedrības attieksmes vai nepareiziem priekšstatiem par adoptētajiem vai ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem. Savukārt apkārtējie, tai skaitā klases biedri, var būt emocionāli vardarbīgi attiecībā pret tiem gan tieši, gan netieši norādot uz šo bērnu izcelsmi, nostādot viņus atšķirīgās pozīcijās, neizprotot viņu emocionālās un sociālās vajadzības un tos pazemojot.

Saskaņā ar bērnu tiesību aizsardzības principiem pedagogiem ir jānodrošina, ka bērni ir respektēti un viņu privātums ir aizsargāts. Katrs bez vecāku gādības palikušais bērns ir unikāls – viņa pieredze, attieksme un sajūtas par saviem bioloģiskajiem vecākiem vai ģimeni var būt ļoti atšķirīgas. Izglītības iestāžu speciālistiem ir svarīgi izprast traumu sekas un prast veidot atbalstošu vidi, kurā visi bērni var justies droši. Neapdomīga vai formāla pieeja par specifiski šiem bērniem aktuāliem jautājumiem var izraisīt sāpes, apmulsumu vai pat pazemojuma sajūtu. Mācību procesā bieži tiek izmantoti uzdevumi, kas ir saistīti ar ģimenes struktūru, piemēram, ģimenes koka zīmēšana vai sarunas par vecāku profesijām. Šādi uzdevumi ārpusģimenes aprūpē esošiem vai adoptētiem bērniem ir uzdodami ar atšķirīgu pieeju, lai neradītu viņu unikālās situācijas izslēgšanas sajūtu. Nereti izglītības iestāžu speciālisti var justies neērti vai nezināt, kā pareizi rīkoties, saskaroties ar ārpusģimenes aprūpē esošiem vai adoptētiem bērniem un viņu atšķirīgajām vajadzībām. Izglītības iestāžu speciālistiem ir būtiski saprast un apzināties šīs nianšes, lai ar empātiju un taktiskumu veicinātu bērna emocionālo labklājību ne tikai mācību procesā, bet arī veidojot cieņpilnas bērnu savstarpējās attiecības.

Šādas situācijas primāri ir risināmas ar izglītojošiem un konsultatīviem pasākumiem, sagatavojot informatīvu materiālu (metodiku) izglītības iestāžu speciālistu vajadzībām, prezentācijas materiālu semināriem, kā arī organizējot seminārus izglītības iestāžu speciālistiem, kuros ir plānots veicināt to izpratni un mazināt stereotipus par adopciju un ārpusģimenes aprūpi. Semināri palīdzētu izglītības iestāžu speciālistiem izprast juridiskās un ētiskās robežas darbā ar ārpusģimenes aprūpē esošu vai adoptētu bērnu un nodrošināt nepieciešamās zināšanas un instrumentus, lai izglītības iestāžu speciālisti būtu pārliecināti un profesionāli šajos jautājumos, kā arī iespējami mazinātu stigmatizāciju skolotāju un skolēnu vidū. Tas palīdzētu veidot empātiskāku un saprotošāku sabiedrību.

Tāpat šie semināri nodrošinātu iespēju izprast, kā individuāli risināt šādus jautājumus, ņemot vērā bērna vajadzības un emocionālo stāvokli, kā arī palīdzētu pielāgot dažādus uzdevumus, lai tie būtu iekļaujoši un neizraisītu bērnos diskomfortu. Metodiskais materiāls un semināri par darbu ar ārpusģimenes aprūpē esošu vai adoptētu bērnu ir būtisks, lai izglītības iestāžu speciālisti varētu

radīt drošu un atbalstošu mācību vidi šiem bērniem. Izprotot ārpusģimenes aprūpē esošu vai adoptētu bērnu emocionālās un sociālās vajadzības, izglītības iestāžu speciālisti spēs ne tikai izvairīties no iespējamiem emocionāliem konfliktiem, bet arī veicināt bērnu attīstību, pašapziņu un piederības sajūtu.

Finansējums – 20 000 euro

Rezultāts:

sagatavots informatīvs materiāls (metodika) izglītības iestāžu vajadzībām un organizēti vismaz pieci tiešsaistes semināri izglītības iestāžu speciālistiem.

2.1.2. Informatīva kampaņa ārpusģimenes aprūpes jomā, īpaši akcentējot viesģimenes lomu un ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu destigmatizāciju

Informatīva kampaņa ārpusģimenes aprūpes jomā, īpaši akcentējot viesģimenes lomu un ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu destigmatizāciju, plānota ar mērķi veicināt sabiedrības izpratni, iesaisti, atbalstu un pozitīvu attieksmi pret bērniem, kas dažādu iemeslu dēļ nonākuši ārpusģimenes aprūpē. Plānotā kampaņa ir secīgs trupinājums 2024. gadā īstenotajai kampaņai “Dāvā bērniem mīlošu ģimeni!”, kas rosināja iedzīvotājus kļūt par uzņemošo ģimeni jeb aizbildni, audžuģimeni, specializēto audžuģimeni vai viesģimeni, centās mazināt institucionālajā aprūpē esošo bērnu skaitu, kā arī mazināja aizspriedumus pret bērniem, kuri ir palikuši bez vecāku gādības. Lai turpinātu veicināt sabiedrības iesaisti ārpusģimenes aprūpē ir plānots izmantot 2024. gada kampaņas “Dāvā bērniem mīlošu ģimeni!” informatīvos, vizuālos, video un drukas materiālus, lielāku uzsvāru liekot uz informācijas izplatīšanu dažādās platformās – sociālie tīkli, televīzija, vides reklāmas, publiski pasākumi un citas platformas, kas palīdzēs sasniegt maksimāli lielāku potenciālo mērķgrupu.

Kampaņas mērķis ir turpināt radīt izpratni par ārpusģimenes aprūpes nozīmi, tās ieguvumiem un izaicinājumiem, īpaši uzsverot viesģimeņu lomu un nozīmību, kā arī mazināt stigmatizējošu attieksmi pret bērniem, kuri atrodas ārpusģimenes aprūpē. Kampaņa ir vērsta uz to, lai veidotu līdzsvarotu un iekļaujošu sabiedrības skatījumu, kas balstīts uz cieņpilnu un empātisku attieksmi pret ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem. Tā ir mērķēta uz informatīva rakstura saturu, kas tieši skar ārpusģimenes aprūpes statusa veidus, skaidrojot pieejamos resursus un atbalsta sistēmu, lai veicinātu plašāku sabiedrības izpratni par iespējām kļūt par uzņemošo ģimeni. Kampaņas īstenošanā tiks izmantoti daudzveidīgi komunikācijas kanāli, tostarp audiovizuālie materiāli, informatīvi pasākumi un izglītojošie resursi.

Galvenie kampaņas virzieni:

- 1) izglītošana un informēšana, sniedzot precīzu informāciju par veidiem, kādā bērniem nodrošina ārpusģimenes aprūpi, kārtību, kādā persona (laulātie) var kļūt par uzņemošo ģimeni, šādas rīcības ieguvumiem un izaicinājumiem, tādējādi palielinot sabiedrības izpratni un zināšanas par šiem jautājumiem, jo īpaši reģionālā līmenī;

- 2) atbalsta, empātijas un nevainošanas veicināšana sabiedrībā, izplatot pieredzes stāstus;
- 3) iedvesmot un motivēt sabiedrību atbalstīt bez vecāku gādības palikušos bērnus un apsvērt iespēju kļūt par uzņemošo ģimeni, tostarp akcentējot viesģimenes nozīmību un lomu;
- 4) pozitīvu pārmaiņu veicināšana sabiedrībā, veicinot labāku izpratni un atbalstu tiem, kuri sniedz vai saņem ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu, kā arī lauzt pastāvošos stereotipus par ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem;
- 5) informatīvs un uzmanību piesaistošs saturs plašos un daudzveidīgos informatīvajos kanālos un publiskos pasākumos, kas izglītos sabiedrību un mazinās aizspriedumus par ārpusģimenes aprūpi.

Finansējums – 45 239 euro

Rezultāts:

organizēta informatīvā kampaņa ārpusģimenes aprūpes jomā.

2.1.3. Sociālās reklāmas klipi par bērnu traumatismu

Sabiedrības informēšana par dažādiem bērnu tiesību aizsardzības aspektiem un rūpes par bērnu drošību ir viens no centra būtiskajiem uzdevumiem. Saņemot iespējami plašāku un kvalitatīvāku informāciju, sabiedrība kļūst arvien izglītotāka un zinošāka bērnu tiesību aizsardzības jautājumos, kā rezultātā pakāpeniski mainās attieksme pret bērnu tiesību pārkāpumiem un apdraudējumiem, tie tiek savlaicīgāk konstatēti un novērsti, kā arī arvien lielāka vērība tiek pievērsta arī bērnu drošībai. Vienlaikus 2023. un 2024. gadā, ņemot vērā sabiedrības informācijas patērēšanas paradumu izmaiņas, centrs papildu televīzijai un radio sāka izmantot arī jaunus plašsaziņas līdzekļu kanālus – sociālos kanālus, straumēšanas platformas un mobilo tālrunu aplikācijas, tādējādi tiešāk un precīzāk uzrunājot izvēlēto mērķauditoriju.

Neatliekamā medicīniskās palīdzības dienesta un Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas sniegtā informācija liecina, ka katru gadu ziemas periodā nemainīgi pieaug bērnu traumatisms, kas saistīts ar neuzmanīgu apiešanos ar karstiem šķidrumiem, atklātu uguni utt. Ņemot vērā, ka bērni ir viena no apdraudētākajām sabiedrības daļām Latvijā un gadiem bērnu traumatisma līmenis nemainīgi ir viens no augstākajiem Eiropā, savukārt bērnu slīkšanas un noslīkšanas gadījumu skaits ir augsts un salīdzināms ar ugunsgrēkos bojā gājušo bērnu skaitu, ir plānots turpināt iepriekšējos gados iesāktās iniciatīvas sabiedrības informēšanas jomā šajos jautājumos.

Vecāki un ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu aprūpētāji ir viena no tām auditorijām, kas vistiešākajā veidā nodrošina bērna pamatvajadzības, tostarp fizisko un emocionālo drošību. Līdz ar to, uzrunājot šo auditoriju un aktualizējot bērnu drošības nodrošināšanu un bērnu tiesību ievērošanu, ir iespējama efektīva iedarbība uz ģimeņu un bērnu paradumu maiņu. Vienlīdz būtisks faktors bērnu

drošībai ir arī līdzcilvēku, kuri riska situācijā var atrasties līdzās un glābt bērnus no pārgalvīgas rīcības un tās sekām, zināšanas un rīcība.

Tādējādi arī 2025. gadā ir turpināmas sabiedrības informēšanas aktivitātes par bērnu drošības tēmām – informatīvās kampaņas par drošības riskiem pie ūdens pavasarī un par apdedzināšanās un applaucēšanās riskiem rudenī un ziemā.

Finansējums – 25 000 euro

Rezultāts:

īstenotas divas informatīvās kampaņas par bērnu drošību.

2.1.4. Pasākumi diskusiju veicināšanai ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanai

Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) veiktā apsekojuma “Vardarbības izplatība Latvijā 2021” dati – katra ceturtā sieviete un katrs piektais vīrietis 18 – 47 gadu vecumā ir pieredzējuši fizisku vai seksuālu vardarbību. Lai mazinātu vardarbības ģimenē un ar dzimumu saistītas vardarbības izplatību ļoti būtiska nozīme ir efektīvai preventīvai pieejai. Zēnu un meiteņu agrīna izglītošana par cieņpilnu attiecību veidošanu, kas ir balstītas līdztiesībā, ir viena no pieejām, kā mazināt vardarbības ģimenē un ar dzimumu saistītas vardarbības izplatību sabiedrībā.

Lai sekmētu sabiedrības izpratni par cieņpilnu attiecību veidošanu ģimenē, kas balstās izpratnē par sieviešu un vīriešu līdztiesīgām tiesībām un iespējām, kā arī par vardarbības ģimenē negatīvo ietekmi uz personu psihoemocionālo labklājību, tiks īstenoti vairāki informatīvie pasākumi dažādos Latvijas reģionos nulles tolerances veicināšanai jauniešiem. Minētie pasākumi tiks īstenoti sadarbībā ar biedrībām un nodibinājumiem.

Finansējums – 15 000 euro

Rezultāts:

organizēti diskusiju un izpratni veicinoši pasākumi ar dzimumu saistītas vardarbības un vardarbības ģimenē novēršanai.

2.1.5. Pasākumi zēniem un vīriešiem par negatīviem ar dzimumu saistītiem stereotipiem un vīriešu mentālo veselību

Vienlīdzīgu vīriešu un sieviešu tiesību un iespēju efektīvai nodrošināšanai sabiedrībā ir nepieciešams celt vīriešu un sieviešu izpratni par šiem jautājumiem un ir būtiski aktualizēt problēmas, kas ir saistītas ar negatīviem dzimumu stereotipiem vīriešu vidū, kas negatīvā veidā ietekmē vīriešu dzīves kvalitāti un sabiedrību kopumā. Šajā kontekstā izteikta problēma Latvijā ir vīriešu veselības jautājumi un psihoemocionālā labklājība, kur vīriešu izvēles un attieksmi bieži vien nosaka ar dzimumu saistīti stereotipi. Latvijā ir Eiropas Savienībā lielākā

mūža ilguma atšķirība starp vīriešiem un sievietēm, kā arī kopš 2013. gada Latvijā vīriešiem ir īsākais veselīgas dzīves ilgums Eiropas Savienībā. Īpaši augsta mirstība Latvijā vīriešiem ir saistībā ar ārējiem nāves cēloņiem, tostarp pašnāvībām. Latvijā, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, ir augsti mirstības rādītāji no pašnāvībām abiem dzimumiem, bet jo sevišķi pieaugušiem vīriešiem virs 35 gadiem un arī zēniem vecuma grupā 15 – 19 gadi.

Lai veicinātu sabiedrības izpratni par sieviešu un vīriešu vienlīdzīgām tiesībām un iespējām, kā arī par vīriešu un zēnu psihoemocionālo labklājību, tiks īstenoti informatīvie pasākumi zēniem un vīriešiem par negatīvo ar dzimumu saistīto stereotipu ietekmi un sieviešu un vīriešu labklājību, kā arī par sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanu. Minētie pasākumi tiks īstenoti sadarbībā ar biedrībām un nodibinājumiem.

Finansējums – 25 000 euro

Rezultāts:

organizēti informatīvi pasākumi zēniem un vīriešiem par negatīviem ar dzimumu saistītiem stereotipiem.

2.1.6. Uzticības tālruņa 116111 sociālā kampaņa

Centra Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 sniegto psiholoģisko konsultāciju statistika un problemātika atspoguļo to, cik bieži ikdienā bērni jūtas nomākti, bezspēcīgi, piedzīvo dažādas krīzes situācijas, kas ietekmē viņu garīgo veselību, kā arī raksturo to, cik bieži viņi saskaras ar savstarpējo attiecību problēmām, dažādām emocionālām problēmām, vardarbību, dažādām atkarībām, kā arī citām komplicētām krīzes situācijām, kas tiešā veidā ietekmē bērna psihoemocionālo stāvokli. Lai ikdienā pēc iespējas plašāk nodrošinātu psiholoģisko palīdzību bērniem un pusaudžiem krīzes situācijās, centra Bērnu un pusaudžu uzticības tālrunis 116111 ir uzsācis nodrošināt vairākas alternatīvas tam, kā bērns var vērsties pēc palīdzības. Papildu zvaniem uz tālruni bērniem ir iespēja saņemt e-konsultācijas un atbalstu tiešsaistes konsultāciju veidā, kā arī ir izveidota iespēja izmantot aplikāciju “Uzticības tālrunis”. Tādējādi bērni un jaunieši var izvēlēties un izmantot sev piemērotāko palīdzības saņemšanas veidu.

Lai maksimāli sasniegtu bērnu un pusaudžu auditoriju, padarītu centra Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 pakalpojumus vēl pieejamākus, kā arī aktualizētu informāciju par palīdzības saņemšanas iespējām, sazinoties ar uzticības tālruņa speciālistiem, ik gadu tiek rīkotas vairākas informatīvās kampaņas par bērnu labbūtības jomā nozīmīgiem tematiem.

Nemot vērā minēto, ir plānots sociālās kampaņas ietvaros turpināt sniegt informāciju medijiem, sagatavot preses relīzes, kā arī veikt citas aktivitātes pakalpojuma popularizēšanai, piemēram, atskaņot radio ēterā audioreklāmas par iespējām sazināties ar centra Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa 116111 speciālistiem.

Finansējums – 8 000 euro

Rezultāts:

organizēta centra uzticības tālruņa sociālā kampaņa.

2.1.7. Starptautiskajai bērnu aizsardzības dienai veltīts pasākums

Atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2024. gada sākumā Latvijā kopumā dzīvoja 356 tūkst. bērni, kas ir 19 % no kopējā iedzīvotāju skaita. Vislielākais bērnu īpatsvars bija Rīgas reģionā (19,6 %), bet vismazākais – Latgalē (16,5 %). Novados bērnu īpatsvars svārstījās no 13,5 % Krāslavas novadā līdz 30,5% Mārupes novadā.

Valsts kontroles 2022. gadā veiktās revīzijas ““Problēmbērni” – pieaugušo neizdarību spogulis” ziņojumā ir norādīts, ka atbilstoši valsts un pašvaldību informācijas sistēmās uzkrātajai informācijai 2020. gadā Latvijā bija vismaz 10 360 bērni ar uzvedības problēmām un vismaz 36 545 bērni ar uzvedības problēmu iestāšanās risku.

Lai pilnveidotu vecāku zināšanas, prasmes un līdzdalību bērnu ikdienā un palīdzētu savlaicīgi atpazīt dažādus bērnu uzvedības vai atkarību problēmu attīstības riskus, kā arī nodrošinātu nepieciešamo atbalstu bērniem situācijās, kad vecāki to nespēj sniegt vai bērni vēlas saņemt speciālistu viedokli, ir nepieciešams turpināt darbu pie sabiedrības izglītošanas par dažādiem problēmjaudājumiem. 2024. gada 1. jūnijā centrs sadarbībā ar nodibinājumu “Fonds Mammām un Tētiem” organizēja Starptautisko bērnu aizsardzības dienu, kurā piedalījās vismaz 507 bērni un viņu ģimenes. Centrs pasākuma ietvaros sniedza informāciju bērniem un vecākiem par bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem un atbalsta saņemšanas iespējām. Ņemot vērā minēto, centrs organizēs starptautiskajai bērnu aizsardzības dienai (1. jūnijam) veltītu pasākumu, kurā informēs sabiedrību par aktuālajiem jautājumiem bērnu aizsardzības jomā un atbalsta saņemšanas iespējām.

Finansējums – 30 000 euro

Rezultāti:

organizēts viens Starptautiskajai bērnu aizsardzības dienai veltīts pasākums.

2.1.8. Informatīvi pasākumi ģimenes vērtību stiprināšanai

2022. gadā ir veikts pētījums “Laulību, dzimstības un pozitīvu bērnu un vecāku attiecību veicinošo faktoru izpēte: 2022.gada un 2004.gada pētījumu rezultātu salīdzinājums”¹, kura mērķis bija uz empīrisku pētījumu pamata izdarīt secinājumus un sniegt ieteikumus, kas var dot ieguldījumu valsts politikas attīstīšanā par demogrāfijas jautājumiem, īpaši tautas ataudzes vadlīniju

¹https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Laulibu_dzimstibas_pozitivu_attiecibu_izpete_2022_1.pdf

veidošanā. Pētījuma ietvaros tika salīdzināti 2004. gadā veiktā pētījuma rezultāti ar 2022. gada datiem, kas iegūti, izmantojot tās pašas pētījuma metodes. Kā liecina pētījums, patlaban sievietes un vīrieši daudz mazākā mērā uzskata, ka dzīves jēga ir atkarīga no bērniem. Salīdzinot ar 2004. gada pētījuma datiem, sabiedrībā vērtībai “Bērni un ģimene (bērni un ģimene kā vērtība)”, tāpat arī bērnu radīšanas motīviem “bērns piešķir manai dzīvei patiesu jēgu” un “bērns rada sajūtu, ka man ir īsta ģimene” ir samazinājusies nozīme. No pētījuma rezultātiem ir arī secināms, ka, lai palīdzētu kļiedēt daļu respondentu raizes par bērniem kā “pārāk lielu atbildību”, ir nepieciešams vairojot iespējas vecākiem saņemt pozitīvu atgriezenisko saiti par veselīgu bērnu – vecāku attiecību veidošanu. Tāpat ir nepieciešams turpināt esošos un veidot jaunus pakalpojumus, kas palīdz vecākiem, kuri sastopas ar bērnu audzināšanas grūtībām, nodrošināt informācijas un pakalpojumu pieejamību. Būtiski ir arī veicināt ģimenes kā vērtības uztveri sabiedrībā palielināšanos, akcentēt tās pozitīvo devumu gan indivīda, gan sabiedrības kopējā attīstībā un izaugsme. Pozitīvas noskaņas veidošanai nepieciešams veicināt pret ģimeni ar bērniem atbalstošu un draudzīgu attieksmi sabiedrībā kopumā gan individuāli, gan arī atbalstīt un izteikt atzinību darba devējiem, kuri piedāvā ģimenei draudzīgu darba vidi, un komersantiem, kuri ģimenēm ar bērniem piedāvā labvēlīgākus nosacījumus pakalpojumu un produktu iegādei. Vienlaikus ir nepieciešams popularizēt ģimeņu kopā būšanu, kopējas aktivitātes, atpūtu un tradīciju veidošanu.

Tādējādi, lai apliecinātu ģimenes vērtību sabiedrībā, mazinātu dažādus ar bērnu audzināšanu saistītus stereotipus un nodrošinātu vecākiem novērtējuma un atbalsta sajūtu, 2025. gadā ir paredzēts īstenot informatīvo kampaņu sabiedrības izpratnes veidošanai, popularizējot pozitīvus priekšstatus par ģimenēm ar bērniem.

Finansējums – 30 000 euro

Rezultāti:

organizēta informatīvā kampaņa ģimenes vērtību stiprināšanai.

2.2. Pasākumi bērnu tiesību aizsardzībā

2.2.1. Pašvaldību bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupu dalībnieku izpratnes veicināšana par tās lomu individuālo gadījumu izskatīšanā un bērnu tiesību aizsardzības sistēmas pārraudzībā

Darbam bērnu tiesību aizsardzībā ir multidisciplinārs un starpinstucionāls raksturs. Problēmu risināšana un atbalsta sniegšana bērnam noris veiksmīgāk, ja starp izglītības iestādēm un primāri bērnu tiesību jautājumu risināšanā iesaistītajām institūcijām (sociālais dienests, bāriņtiesa un pašvaldības policija), kā arī ar citām valsts, pašvaldības un nevalstiskajām organizācijām ir izveidojies sadarbības modelis, kas sniedz iespēju konkrēta bērna problēmsituāciju risināt holistiski un piesaistīt nepieciešamos resursus. Efektīva

sadarbība starp institūcijām ļauj ātri apmainīties ar informāciju, savstarpēji koordinēt darbības un nodrošināt, ka bērns saņem nepieciešamos atbalsta un intervences pakalpojumus pēc iespējas ātrāk un pieņemtie lēmumi ir atbilstošākie bērna ilgtermiņa labbūtības nodrošināšanai.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta trešā daļa nosaka, ka bērna tiesību aizsardzība īstenojama, sadarbojoties ar ģimeni, valsts un pašvaldību institūcijām, sabiedriskajām organizācijām un citām fiziskajām un juridiskajām personām. Kaut arī 2017. gada 12. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā” nosaka institūciju sadarbības organizēšanu un kārtību, kādā īstenojama bērnu tiesību aizsardzība, kā arī centrs iesaistīto institūciju sadarbības prakses veicināšanai 2021. gadā ir izstrādājis attiecīgas vadlīnijas, centrs, iesaistoties dažādu gadījumu uzraudzībā un metodiskā risināšanā, ir secinājis, ka pašvaldībās starpinstitūciju sadarbības grupas efektīvas darbības problemātika joprojām ir aktuāla.

Centrs vairākkārt ir konstatējis, ka sadarbības grupās iesaistīto speciālistu izpratne par bērnu tiesību aizsardzības metodēm un praktiskiem risinājumiem aizvien ir atšķirīga, vienota prakse veidojas lēni, kā arī trūkst vienotas izpratnes par bērnu tiesību aizsardzības principu praktisku realizāciju ikdienas darbā. Arī Latvijas Pašvaldību savienība 2023. gada 18. maija sarunās ar ministriju aktualizēja jautājumu par starpinstitūciju sadarbību bērnu tiesību un labāko interešu ievērošanai un īstenošanai, aicinot rast iespēju nodrošināt sadarbības grupu vadītāju mācības.

Lai sekmētu pašvaldību bērnu tiesību sadarbības grupu vadītāju un grupu locekļu vienotu redzējumu par starpinstitūciju sadarbības nozīmi un veidotu mērķtiecīgu katras institūcijas rīcību, kā arī lai veicinātu bērna labāko interešu principa izpratni, centrs plāno nodrošināt sadarbības grupu vadītājiem un locekļiem radošās domnīcas “Vienota pieeja uz bērnu centrētam atbalstam”. Plānots, ka katrā radošajā domnīcā piedalās trīs līdz četras personas no katras pašvaldības.

Finansējums – 15 000 euro

Rezultāts:

organizētas četras radošās domnīcas pašvaldību sadarbības grupu vadītājiem un grupu locekļiem.

2.2.2. Pasākums bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu speciālistiem kapacitātes stiprināšanai un bērnu vajadzību izprašanai

Bērniem, kuriem trūkst vai pat vispār nav pieejams vecāku atbalsts, nereti vecākus aizstāj bērnu aprūpes iestādēs nodarbinātie, kuri uzņemas patiesas rūpes un gādību ik dienu par bērniem, kuriem nav bijis iespējams saņemt pienācīgas rūpes un mīlestību savā ģimenē. Būtiski ir atbalstīt bērnu aprūpes iestādēs nodarbinātos, kuri strādā tieši ar bērniem, bet kuriem mēdz trūkt resursi, atbalsts, zināšanas un prasmes, lai varētu pilnvērtīgi sniegt atbalstu bērniem

problēmsituācijās. Šis darbs ir prasīgs un izsmelošs un nav iespējams to kvalitatīvi un labi veikt, ja personai trūkst atelpas brīži, pozitīvs uzmundrinājums un pacilājoša personīgā pieredze.

Šā pasākuma mērķis ir sniegt uzmundrinājumu, atbalstu un zināšanas bērnu aprūpes iestādēs nodarbinātajiem, lai viņi arī turpmāk ir labs piemērs bērniem, ir enerģiski, pozitīvi lādēti, kā arī spēj risināt nestandarta situācijas, piedāvāt bērniem jaunus un inovatīvus situāciju risinājumus. Pasākuma īstenošanas laikā ir plānots nodrošināt ne tik daudz teorētiskas zināšanas par sadarbību ar bērniem, bet vairāk sniegt pieredzi, kas balstīta apzinātības, garīgas prakses apguvē, stiprinot personības izaugsmi tiem bērnu aprūpes iestāžu darbiniekiem, kuriem citādi smago darba apstākļu dēļ var būt grūti atgūt spēkus, emocionālo stabilitāti un sevis apzināšanos. Lai nodrošinātu iespēju iestāžu darbiniekiem būt klātesoši jaunas pieredzes apgūšanā, neuztraucoties par tikmēr notiekošo bērnu aprūpes iestādē, pasākumu plānots organizēt ārpus bērnu aprūpes iestādes un to brīvā atmosfērā vadīs profesionālis, kurš var sniegt paplašinātu ieskatu par personības izaugsmes iespējām.

Finansējums – 12 000 euro

Rezultāts:

organizēts viens pasākums 40 dalībniekiem.

2.2.3. Radošās domnīcas “Kā mēs redzam viens otru” sociālajiem dienestiem, izglītības iestādēm, bāriņtiesām un valsts un pašvaldības policijai

Latvijā bērnu aizsardzības un labbūtības veicināšanas jomā darbojas vairākas institūcijas, tomēr nereti katrai no tām ir sava izpratne un redzējums par veicamajām darbībām, to secību un kopumu, kas ļautu sekmēt bērnu aizsardzību un interešu nodrošināšanu. Tāpat dažkārt trūkst informācijas par citu institūciju kompetenci, uzdevumiem un funkcijām, pieejamajiem pakalpojumiem un citiem aspektiem, savukārt informācijas neesamība var kavēt veiksmīgu sadarbību, kas ir nepieciešama bērnu aizsardzības, labāko interešu nodrošināšanas un labbūtības veicināšanai. Būtiski ir tuvināt institūcijas vienu otrai, sekmēt tām iespēju iepazīt citu iestāžu darbu un redzējumu, veicināt starpīnstitūciju sadarbību, izziņāt viedokli un papildināt zināšanas par iespējām veicināt bērnam drošu, atbalstošu vidi ģimenēs, iestādēs, kurās uzturas bērni vai kuru darbība ir saistīta ar bērnu aizsardzību, un sabiedrībā kopumā.

Ņemot vērā minēto, centrs plāno 2025. gadā organizēt klātienē radošās darbnīcas ar praktiskiem uzdevumiem tiem sociālo dienestu, izglītības iestāžu un bāriņtiesu speciālistiem un valsts un pašvaldības policistiem, kuru darbība ir saistīta ar bērniem un bērnu aizsardzību, lai veicinātu viņu profesionālo izpratni par vienotu, sinhronizētu pieeju bērnu aizsardzības un labbūtības sekmēšanai, kā arī veicinātu zināšanas par citu institūciju, kas darbojas bērnu aizsardzības jomā, kompetenci un darbības mehānismiem.

Finansējums – 10 000 euro

Rezultāts:

organizētas trīs radošās darbnīcas ar kopējo dalībnieku skaitu – 60.

2.2.4. Bāriņtiesu, sociālo dienestu un ārpusģimenes aprūpes atbalsta centru darbinieku sadarbības uzlabošanas un vienotas izpratnes veicināšanas pasākumi

Viens no galvenajiem starptautiskajiem bērnu tiesību aizsardzības pamatprincipiem paredz, ka ģimene ir labākā un dabiskākā vide bērna attīstībai un labklājībai un ka vecāki īsteno galvenos pienākumus un uzņemas atbildību par bērna aprūpi, audzināšanu un attīstību. Tādējādi ģimenei maksimāli ir jāsniedz nepieciešamais atbalsts, lai varētu atrisināt radušās problēmas un grūtības, ņemot vērā katras ģimenes individuālās vajadzības, spējas un iespējas. Bērna šķiršana no ģimenes ir uzskatāma par galēju līdzekli un tā ir izmantojama kā pagaidu pasākums uz iespējami visīsāko laiku. Lēmumi par bērna šķiršanu no ģimenes ir regulāri pārskatāmi un pēc tam, kad izņemšanas cēloņi ir novērsti vai zuduši, bērns ir jānodod atpakaļ vecāku gādībā.

Ārpusģimenes aprūpes mērķis ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt sociāli, fiziski un psiholoģiski drošus un attīstību veicinošus aprūpes apstākļus laikā, kamēr viņa vecāki to nespēj.

Bāriņtiesu likums un Sociālo pakalpojumu un sociālas palīdzības likums nosaka, ka bērna labākajās interesēs ir pēc iespējas ātrāk atgriezties pie vecākiem. Savukārt tad, ja ģimenes locekļiem, radniekiem un citiem bērnam tuviem cilvēkiem nav iespējas uzņemties bērna aprūpi, tad vispirms tā ir nodrošināma ģimeniskā vidē – pie aizbildņa, audžuģimenē vai specializētā audžuģimenē – un tikai tad, ja arī šāda veida aprūpe nav iespējama, bērnu ievieto ārpusģimenes aprūpes iestādē.

Katram bāriņtiesas, sociālā dienesta un ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra speciālistam, kurš iesaistās sarežģītās situācijās, kas saistītas ar bērnu ārpusģimenes aprūpi, ir maksimāli pārdomāti un atbildīgi jāizsver katra paša pieņemtais lēmums, kas skar bērnu un viņa ģimeni. Bērnu tiesību aizsardzības principu realizēšana paredz visu iesaistīto iestāžu un organizāciju, kā arī speciālistu sadarbību, lai veicinātu bērna atgriešanos ģimenē. Tādējādi ir nepieciešams sekmēt šo speciālistu sadarbību, jo īpaši veicinot viņu izpratni par sadarbības nozīmību.

Lai veicinātu un uzlabotu bāriņtiesu, sociālo dienestu un ārpusģimenes aprūpes atbalsta centru speciālistu savstarpējo sadarbību, pilnveidotu viņu zināšanas un veicinātu vienotu izpratni par bērna tiesību aizsardzības prioritāti, ir plānots klātienē organizēt piecu radošo darbnīcu grupas. Vienas grupas ietvaros plānots pilnveidot 30 bāriņtiesu, sociālo dienestu un ārpusģimenes aprūpes centru speciālistu zināšanas un prasmes. Kopējais dalībnieku skaits 150.

Finansējums – 15 000 euro**Rezultāts:**

organizēti pieci semināri un kopumā apmācīti 150 ārpusģimenes aprūpes atbalsta centru, bāriņtiesu un sociālo dienestu darbinieki.

2.2.5. Semināri sociālajiem darbiniekiem un psihologiem, kuri strādā ar vardarbības veicējiem, par dzimumā balstītu vardarbību un cietušā perspektīvas nozīmi darbā ar vardarbības veicējiem

Atbilstoši Valdības rīcības plāna Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai (Ministru kabineta 2024. gada 20. janvāra rīkojums Nr. 55, prot. Nr. 2 52. §.) (turpmāk – valdības rīcības plāns) 20.5. pasākumā noteiktajam, lai izpildītu uzdevumu iestāties par mūsdienīgu cilvēktiesību pamatjautājumu regulējumu, nostiprinot likumos jebkādas vardarbības un naida noziegumu izskaušanu un pāru kopdzīves regulējumu, ministrijai ir noteikts uzdevums sniegt mērķtiecīgu atbalstu no vardarbības cietušām personām un vardarbību veikušajām personām, nodrošinot līdz 2025. gada 31. decembrim seminārus sociālajiem darbiniekiem un psihologiem, kas strādā ar vardarbības veicējiem, par dzimumā balstītu vardarbību un cietušā perspektīvas nozīmi darbā ar vardarbības veicējiem.

Lai izpildītu Valdības rīcības plānā noteikto, ir paredzēts īstenot pasākumu ar mērķi veicināt un uzlabot sociālo darbinieku un psihologu zināšanas un prasmes par dzimumā balstītu vardarbību un cietušās perspektīvas nozīmi darbā ar vardarbības veicējiem. Pasākuma ietvaros plānots nodrošināt mācības vismaz 150 psihologiem un sociālajiem darbiniekiem visos Latvijas reģionos un Rīgā. Mācības plānots primāri nodrošināt speciālistiem, kuri sniedz no valsts budžeta finansētu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu vardarbīgas uzvedības mazināšanai vardarbības veicējiem, pamatojoties uz sociālā dienesta lēmumu vai tiesas vai tiesneša lēmumu, ja personai tiesas vai tiesneša lēmumā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību noteikts pienākums apgūt sociālas rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai.

Atbilstoši ministrijai pieejamajai informācijai uz 2025. gada 1. janvāri no valsts budžeta finansētu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu vardarbīgas uzvedības mazināšanai vardarbības veicējiem nodrošina aptuveni 80 sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Mācību centrs MKB” speciālisti. Mācības ir plānots īstenot klātienē katrā reģionā un Rīgā, primāri iesaistot sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Mācību centrs MKB” speciālistus, sekundāri – pašvaldību sociālo dienestu sociālos darbiniekus, kas veic sociālo darbu ar vardarbības veicējiem.

Finansējums – 10 000 euro**Rezultāts:**

kopā nodrošināti pieci semināri (katrā Latvijas reģionā un Rīgā viens seminārs) vismaz 150 sociālajiem darbiniekiem un psihologiem, kuri strādā ar vardarbības veicējiem.

2.2.6. Bāriņtiesu darbinieku mācības aizbildņu izvērtēšanas kvalitātes paaugstināšanai starptautiskās sadarbības lietās

Tieslietu ministrija veic centrālās iestādes funkcijas un nodrošina 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencijas par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem izpildi Latvijā. 2017. gada 14. decembrī starp Tieslietu ministriju, Ārlietu ministriju, ministriju, centru, Latvijas Republikas tiesībsarga biroju un biedrību “Latvijas Bāriņtiesu darbinieku asociācija” ir noslēgts Starpinstitucionālās sadarbības vienošanās par Latvijas valstspiederīgo bērnu tiesību aizsardzību ārvalstīs. Vienošanās paredz iesaistīto iestāžu pienākumus ārvalstīs dzīvojošo Latvijas valstspiederīgo bērnu tiesību un interešu aizsardzības nodrošināšanā atbilstoši valstij saistošajiem starptautiskajiem līgumiem.

Tieslietu ministrijā 2023. gadā ir reģistrētas 48 lietas, kurās bērni ir izņemti no vecāku aprūpes ārvalstī vai pastāvēja šāds risks. Latvijā dzīvojošo radnieku izvērtējumi ir veikti septiņās lietās, bet 41 lietā tie nav bijuši piemēroti vai paši atteikušies no piemērotības izvērtēšanas. Savukārt 2024. gadā ir reģistrētas 36 lietas, kurās bērni ir izņemti no vecāku aprūpes ārvalstī vai pastāvēja šāds risks. Latvijā dzīvojošo radnieku izvērtējumi ir veikti septiņās lietās, bet 29 lietās radnieki Latvijā nebija vai nav bijuši piemēroti vai paši atteikušies no piemērotības izvērtēšanas.

Ievērojams skaits Latvijas valstspiederīgo dzīvo arī Anglijā un Velsā. Katru gadu Tieslietu ministrijas redzeslokā nonāk aptuveni 30 – 40 lietas, kurās Latvijas valstspiederīgie bērni ir tikuši šķirti no vecāku ģimenes vai arī pastāv šāds risks Anglijā un Velsā.

Anglija un Velsa pārstāv paražu tiesību loku un tās prasības potenciālo aizbildņu izvērtējumam ir ievērojami augstākas un atšķirīgas salīdzinājumā ar Latvijas normatīvajā regulējumā noteiktajiem kritērijiem personas atbilstības aizbildņa pienākumu pildīšanai noteikšanai. Striktie nosacījumi aizbildņu izvērtējumam ir saistīti arī ar Apvienotās Karalistes bērnu tiesību aizsardzības sistēmu. Nozīmīgs aspekts iespējamo aizbildņu padziļinātākai izvērtēšanai ir tas, ka Anglijā un Velsā, saņemot kompetentās iestādes rīkojumu par speciālās aizbildnības nodibināšanu, bērnam, netiek noteikta aizbildnības uzraudzība kā tas ir Latvijā. Proti, ar šādu rīkojumu bērna aizbildnis statusa ziņā ir pielīdzināms bērna dabiskajam aizbildnim – vecākam, tāpēc kompetento iestāžu iesaiste ir novirzīta uz padziļinātu pretendenta izpēti pirms aizbildnības nodibināšanas, lai izslēgtu jebkādas turpmākos apdraudējumus.

Anglijas un Velsas Starptautiskais sociālais dienests (*Children and Families Across Borders*) ir uzrunājis Tieslietu ministriju par iespējām pilnveidot starpvalstu sadarbību bērnu tiesību aizsardzības jomā un piedāvā īstenot Latvijas kompetento iestāžu darbinieku apmācības potenciālo aizbildņu

izvērtējuma veikšanai. Apmācību rezultātā tiktu nodrošināta izvērtējuma kvalitātes paaugstināšanās un Latvijas valstspiederīgo bērnu tiesību un interešu aizsardzība, tostarp veicinot bērna tiesības nonākt ārpusģimenes aprūpē pie radniekiem Latvijā. Anglijas un Velsas centrālās iestādes apmācību programmas īstenošana bāriņtiesu darbiniekiem, padziļinot un pilnveidojot viņu zināšanas, izpratni un prasmes iespējamo aizbildņu izvērtēšanas procesā starptautiskās sadarbības ar Angliju un Velsu ietvaros, nodrošinās savlaicīgu un precīzu nepieciešamās informācijas nodošanu Anglijas un Velsas kompetentajām iestādēm, tā nodrošinot Latvijas valstspiederīgo bērnu tiesību un interešu aizsardzību ārvalstīs. Vienlaikus šādi tiktu arī uzlabota starpvalstu sadarbība bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Apmācības nodrošinās Anglijas un Velsas Starptautiskā sociālā dienesta speciālisti, kuri vissekmīgāk spēs skaidrot bāriņtiesu darbiniekiem par Anglijas un Velsas tiesību sistēmu un potenciālo aizbildņu izvērtēšanas procesu tajā. Apmācības plānots organizēt tiešsaistes režīmā, tādā veidā nodrošinot pēc iespējas lielāku dalībnieku skaitu no bāriņtiesu darbinieku puses, lai nodrošinātu, ka savas zināšanas un prasmes pilnveido pēc iespējas lielāks bāriņtiesu darbinieku, kuriem varētu nākties veikt izvērtējumu pēc Anglijas un Velsas pieprasījuma, skaits.

Mācību norises laiks – trīs darbdienas, pasniedzēji – Anglijas un Velsas Starptautiskā sociālā dienesta speciālisti.

Finansējums – 10 000 euro

Rezultāts:

īstenotas bāriņtiesu darbinieku tiešsaistes mācības.

2.2.7. Bērnu un jauniešu līdziesaistes pasākumi

Bērni un jaunieši ir enerģiskākā, uzņēmīgākā un zinātkārākā sabiedrības daļa, līdz ar to bērni un jaunieši ir arī trauslākā un visneaizsargātākā sabiedrības daļa, kas var tikt pakļauta dažādiem sociāli ekonomiskiem riskiem, piemēram, izglītības ieguves pārtraukšanai, mobingam, vardarbībai, bezdarbam, grūtībām izveidojot savu ģimeni u.tml. Lai veicinātu bērniem un jauniešiem atbilstošu atbalsta pasākumu pieejamību, to veidošanā un attīstīšanā ir nepieciešams līdziesaistīt pašus bērnus un jauniešus. Atbilstošu pakalpojumu pieejamība ietekmē visas sabiedrības labklājību un drošību, jo īpaši ilgtermiņā, tas veicina bērnos un jauniešos pilsoniskās apziņas veidošanu, līderības prasmju attīstību, darba tikumu, sadarbības spējas izkopšanu, spēju pastāvīgi mācīties, kā arī citas prasmes, kuras ir nepieciešamas mūsdienu mainīgajam dzīves ritmam un darba tirgum. Tādējādi valsts politika ir mērķtiecīgi jāveido ar noteiktu mērķi, uzdevumiem un pasākumiem, lai radītu labvēlīgus apstākļus bērnu un jauniešu personības attīstībai un līdzdalībai sociālajā, politiskajā un ekonomiskajā sfērā. Plānojot valsts politiku bērnu un jauniešu jautājumos, būtiski ir izvērtēt viņu problēmas, identificēt problēmu mazināšanu veicinošos un traucējošos faktoros

un nepieciešamos pasākumus atbalsta sistēmas pilnveidei. Vienlaikus atbalsta pasākumu veidošana bērniem un jauniešiem nav iedomājama bez pašu bērnu un jauniešu līdziesaistes, apzinot viņu viedokli par viņu vajadzībām un piemērotāko atbalstu. Centrs 2024. gadā īstenoja divus bērnu līdziesaistes pasākumus, lai noskaidrotu bērnu viedokli par brīvā laika pavadīšanas iespējām un vardarbības jautājumiem izglītības iestādēs. Bērni dalījās savā pieredzē, sniedza priekšlikumus, kas būtu pilnveidojams.

Lai nodrošinātu bērnu un jauniešu līdziesaisti atbalsta sistēmas veidošanā un jaunu pakalpojumu ieviešanā bērniem ar uzvedības traucējumiem vai atkarības problēmām vai to iestāšanās riskiem, centrs organizēs vismaz divus pasākumus, kuros noskaidros bērnu un jauniešu viedokli par piemērotāko atbalsta sistēmu.

Finansējums – 5 000 euro

Rezultāts:

organizēti vismaz divi bērnu un jauniešu līdziesaistes pasākumi.

Valsts programmas kopējais finansējums – 283 239 euro

Bērnu un ģimenes politikas
departamenta direktore

I. Kurme